
JAUNOSIOS
SAVIŽUDĖS

Tą dieną, kai ji mirė, suėjo lygiai šešios savaitės nuo kapinių darbuotojų streiko pradžios. Niekas per daug nesuko galvos nei dėl streiko, nei dėl kapinių darbuotojų skundų, nes daugelis iš mūsų nė nebuvome lankęsi kapinėse. Retkarčiais iš varguomenės kvartalo ataidėdavo šūviai, bet mūsų tėvai atkakliai tvirtindavo, kad tai tik automobilių duslintuvai. Todėl kai laikraščiai pradėjo rašyti, kad laidotuvės mieste nebevyksta, mums ir į galvą neatėjo, kad tai kaip nors paveiks ir mus. Lygiai taip pat ir ponas bei ponia Lisbonai, kurie tebuvo įžengę į penktą dešimtį ir turėjo pulkelį paauglių dukterų, nekreipė dėmesio į streiką, kol jų pačių dukterys nepradėjo žudytis.

Ir toliau buvo atliekamos gedulingos apeigos, tik nieko nelaidojo. Karstus iškraudavo laidojimo vietose, kuriose nebuvo iškastų duobių, kunigai atkalbėdavo panegirikas, liejosi ašaros, tada karstus veždavo atgal į lavoninės šaldiklį, kur jie laukė, kol bus pasiektas susitarimas. Nepaprastai išpopuliarėjo kremavimas. Tačiau ponia Lisbon šiai minčiai pasipriešino, baimindamasi, kad tai tėra stabmeldiškas paprotys, ir net surado Biblijoje vietą, kur buvo teigiama, kad per antrąjį Kristaus atėjimą mirusieji prisikels, o sudegintieji prisikelti negalės.

Mūsų priemiestyje buvo tik vienos kapinės – apsnūdęs laukas, skirtingu laiku priklausęs skirtingoms de-

nominacijoms, pradedant liuteronais ir baigiant metodistais bei katalikais. Čia buvo palaidoti trys Kanados prancūzai, kurie vertėsi kailinių žvėrelių medžiokle, visa kepėjų giminė Kropo pavarde ir J. B. Milbenkas, išradęs vietinį gaivųjį gėrimą, panašų į girą. Kapinės su pasvirusiais antkapiais, raudonu pasagos formos žvyrkeliu ir daugybe medžių, kuriuos puikiai trėšė gerai įmitę palikai, per pastaruosius dešimtmečius buvo visiškai užpildytos. Todėl laidotuvių biuro direktorius ponas Altonas buvo priverstas aprodyti ponui Lisbonui kapines ir galimas laidojimo vietas.

Jis puikiai prisiminė tą ekskursiją. Nebuvo lengva pamiršti streiko dienų, bet ponui Altonui teko pripažinti ir kitką:

– Man tai buvo pirmoji savižudybė. Ir dar vaiko. Įprasti užuojautos pareiškimai čia netiko. Tiesą pasakius, buvau kiaurai šlapias nuo prakaito.

Vakarų pusėje jie apžiūrėjo ramias kapinaites palestinietiškoje dalyje, bet ponui Lisbonui nepatiko jam svetimas pasirodęs muedzino¹ balsas, kviečiantis žmones melstis, be to, jis buvo girdėjęs, kad kaimynystėje, laikydamiesi senų ritualų, žmonės savo voniose tebeskerdžia ožius.

– Ne čia, – pasakė jis. – Tik ne čia.

¹ Muedzinas – mečetės šauklis, kviečiantis musulmonus melstis.

Tada jie apžiūrėjo nedideles katalikų kapinaites, kurios atrodė idealios, kol ponas Lisbonas neišvydo už jų dviejų mylių plynos žemės, kuri priminė jam fotografijose matytą Hirosimą.

– Ten buvęs lenkų miestelis, – pasakojo mums ponas Altonas. – GM¹ supirko žemę iš kokių dvidešimt penkių tūkstančių lenkų, ketindama statyti didelę automobilių gamyklą. Nugriovė dvidešimt keturis kvartalus, o tada baigėsi pinigai. Toje vietoje liko tik griuvėsiai ir piktžolės. Ji, aišku, atrodė apleista, bet matėsi tik žiūrint pro galinę tvorą.

Galų gale jie atsidūrė viešose, jokiai konfesijai nepriklausančiose kapinėse, kurios buvo tarp dviejų greitkelių. Čia ir atliko visas Sesilijos Lisbon gedulingas apeigas, išskyrus patį laidojimą. Bažnytinėse knygose Sesilijos mirties priežastis buvo įvardyta kaip „nelaimingas atsitikimas“, kaip po metų – ir visų kitų mergaičių. Paklaustas apie tai tėvas Mudis mums atsakė:

– Nenorėjom ieškoti priekabių. Ir iš kur jūs žinot, kad ji nepaslydo?

Kai prisitarėme apie migdomuosius, kilpą ir kitus dalykus, jis pasakė:

– Savižudybė, kaip mirtina nuodėmė, pirmiausia, yra ketinimo klausimas. Kas galėtų pasakyti, kas dėjosi tų mergaičių širdyse? Ką jos iš tiesų norėjo padaryti?

¹ „General Motors“.

Daugelio mūsų tėvai dalyvavo laidotuvėse, o mus paliko namuose, norėdami apsaugoti nuo tragizmo užkrato. Visi sutiko, kad kapinės buvo nykiausias, kokias kada nors teko matyti. Čia nebuvo nei antkapių, nei paminklų, tik į žemę įspaustos granitinės lentos, o ant karo veteranų kapų – dar ir lietaus apgadintos plastikinės Amerikos vėliavėlės ar vielinės girliandos su nuvytušiomis gėlėmis. Piketuotojai nenorėjo praleisti katafalco pro vartus, bet kai išgirdo, kokio amžiaus mirusioji, prasiskyrė ir net nuleido pagiežingus plakatus. Kapinėse matėsi akivaizdūs aplaidumo, kuris buvo streiko rezultatas, ženklai. Prie kai kurių kapų riogsojo supiltos žemių krūvos. Čia pat stovėjo sustingusi kasamoji, jos kaušas buvo apžiojęs gabalą velėnos, lyg profsajungos raginimas streikuoti būtų išgirstas įpusėjus kažkieno laidotuvėms. Šeimos nariai, kurie ėmėsi kapų priežiūros, iš paskutiniųjų stengėsi kaip nors pagražinti savo artimųjų paskutinio poilsio vietą. Per daug patręšus vienas plotas nudegė iki akinamo geltonumo. Padauginus vandens kitas plotas virto pelke. Kadangi vandens reikėjo atsinešti patiems (laistymo sistema buvo sabotuojama), nuo vieno kapo prie kito vingiavo giliai išminti takai, lyg naktimis aplinkui būtų vaikštinėję mirusieji.

Žolės niekas nepjovė beveik septynias savaites. Gedėtojai stovėjo įbridę į ją ir laukė, kol atneš karštą. Kadangi paauglių mirtingumas buvo nedidelis, laidojimo

reikmenų tiekėjai neturėjo vidutinio dydžio karstų. Jie turėjo kelis kūdikiams skirtus karstus, vos didesnius už duoninę. Kito dydžio karstai jau buvo skirti suaugusiems, todėl Sesilijai per dideli. Kai laidojimo namuose atidarė jos karstą, jame tebuvo matyti atlasinė pagalvė ir raukti karsto dangčio paminkštinimai. Ponia Turner prisipažino:

– Net pagalvojau, kad tas daiktas tuščias.

Bet paskui fone lyg optinė iliuzija išryškėjo Sesilija, kuri svėrė vos šešiasdešimt devynis svarus¹, todėl karste paliko tik negilų įspaudą, o jos blyški oda ir plaukai susiliejo su atlasu. Ji buvo apvilкта nebe vestuvine suknele, kurią ponia Lisbon išmetė, o smėlio spalvos suknele su nėrinių apykakle. Ta suknelė buvo močiutės kalėdinė dovana ir Sesilija prisiekė, kad gyva būdama jos tikrai nedėvės. Pro atidarytą dangčio dalį matėsi ne tik Sesilijos veidas ir pečiai, bet ir rankos su apkramtytais nagais, šiurkščios alkūnės, išsikišę klubai ir net jos keliai.

Pro karstą vorele praėjo tik šeimos nariai. Pirmosiosėjo mergaitės – priblokštos ir be jokios veido išraiškos, o žmonės vėliau kalbėjo, kad iš jų veidų viskas buvo aišku jau tada.

– Atrodė, lyg būtų jai mirkčiojusios, – piktinosi ponია Karuters. – Juk turėjo raudoti, o jos ką darė? Prieina

¹ Apie 31 kg (1 svaras = 453,6 g).

prie karsto, žvilgt ir drožia šalin. Kaip mes tai praleidom pro akis?

Kurtas Van Osdolas, vienintelis laidojimo namuose buvęs vaikas, pasakė, kad būtų Sesiliją apgrabaliojęs tiesiog kunigo ir visų kitų akivaizdoje, jeigu tik mes būtume ten buvę ir galėję įvertinti jo drąsą. Kai praėjo mergaitės, pakibusi vyrui ant rankos netvirtu žingsniu priėjo ponia Lisbon ir palinko virš Sesilijos, kurios veidas pirmą ir paskutinį kartą buvo padažytas skaistalais.

Ponui Bartonui pasigirdo, kad ji pasakė:

– Pažiūrėk į jos nagus. Negi jie nieko negalėjo jiems padaryti?

Tada ponas Lisbonas atsakė:

– Jie ataugš. Nagai nenustoja augti. Ji jų nebenusikramtys, brangioji.

*

Sesilijai mirus, mūsų žinios apie ją augo su tuo pačiu keistu gajumu kaip ir jos nagai. Nors ji kalbėdavo retai ir neturėjo tikrų draugų, visi ką nors ryškaus prisiminė apie Sesiliją. Kai kurie iš mūsų kokias penkias minutes buvome laikę ją rankose dar kūdikį, kol ponia Lisbon bėgte grįždavo į namus pasiimti rankinuko. Kai kurie buvome žaidę su ja smėlio dėžėje, pešęsi dėl kastuvėlio arba demonstravę jai savo grožybes už kreivo

šilkmedžio, kuriam tiesiai augti trukdė tinklinė tvora. Mums teko kartu su ja stovėti vienoje eilėje laukiant skiepų nuo raupų, kartu po liežuviais laikyti cukraus gabaliukus su vakcina nuo poliomelito, mokyti ją šokinėti per šokdynę, padeginėti gyvates, daugybę kartų sudrausti ją besirengiančią krapštyti šašus ar gerti iš fontano miesto parke. Kai kurie iš mūsų buvome ją įsimylėję, bet žinodami jos keistenybes apie tai nesi-skelbėme.

Sesilijos miegamojo apibūdinimas, kurį pagaliau išgavome iš Liusės Brok, visiškai atitiko tokį jos charakterio įvertinimą. Be ant sienos kabančių judančių Zodiako ženklų, po Sesilijos pagalve, kuri tebekvepėjo smilkalais ir jos plaukais, Liusė rado veiksmingųjų ametistų kolekciją ir Taro kortų malką. Liusė patikrino, nes mes jos to prašėme, ar buvo pakeista patalynė, ir pasakė, kad nebuvo. Kambarys buvo paliktas toks, koks buvęs, kaip eksponatas. Langas, pro kurį išsoko Sesilija, tebebuvo atviras. Viršutiniame komodos stalčiuje Liusė rado septynerias apatines kelnaites, kurios visos buvo perdažytos juodai. Be to, spintoje ji rado dvi poras švartų sportbačių su auliukais. Visa tai mūsų visai nestebino. Seniai žinojome apie juodus Sesilijos apatinius, nes kai tik ji atsistodavo ant dviračio pedalų, kad greičiau mintų, mes būtinai žvilgtelėdavome jai po sijonu. Taip pat ne kartą matėme ją ant užpakalinių laiptų šveičian-

čia savo sportbačius dantų šepetėliu, kurią ji mirkydavo į puodelį su skystu muilu.

Dienoraštį Sesilija pradėjo rašyti likus pusantrų metų iki savižudybės. Daug kam tie išmarginti dienoraščio puslapiai atrodė lyg jos neįskaitomos nevilties hieroglifai, nors dauguma paveikslėlių buvo visai linksmi. Dienoraštis buvo su spynele, bet Deividas Barke-
ris, kuris jį gavo iš Skipo Ortegos, santechniko padėjėjo, mums pasakė, kad Skipas dienoraštį rado ponų Lisbonų miegamojo vonios kambaryje šalia klozeto, o spynelė jau buvo išlaužta, lyg ponas ir ponia Lisbonai būtų jį skaitę patys. Timas Vaineris, smegeningiausias iš mūsų, primygtinai siūlė dienoraštį ištyrinėti. Mes nusinešėme jį į studiją, kurią Timui įrengė jo tėvai, su žaliomis stalinėmis lempomis, gaubliu ir enciklopedijomis paauk-suotais kraštais.

– Emocinis nestabilumas, – pasakė jis, analizuodamas rašyseną. – Pažiūrėkit į taškus ant šitų „i“. Jų visur pilna. – Tada palinkęs pirmyn ir demonstruodamas mėlynas venas po nesveikai blyškia oda jis pridūrė: – Galima sakyti, kad ji buvo svajotoja. Jokių sąsajų su realybe. Kai šoko žemyn, turbūt galvojo, kad nuskris.

Kai kurias dienoraščio dalis išmokome atmintinai. Kol nusikasėme iki Čeiso Bjulo palėpės, skaitėme jį garsiai. Leidome dienoraštį iš rankų į rankas vartydami jo puslapius ir nekantriai ieškodami savo vardų. Tačiau

netrukus išsiaiškinome, kad nors Sesilija nuolat į visus spoksodavo, nė vienam iš mūsų jos mintyse nebuvo vietos. Kaip ir jai pačiai. Jos dienoraštis nebuvo įprastas paauglystės dokumentas, nes jį skaitydami nepastebėjome nieko, kas liudytų apie besiformuojantį *ego*. Nebuvo jokių įprastinių nesaugumo, dvejonų, įsimylėjimų ir svajonių įrodymų. Apie savo seseris ir save Sesilija rašė taip, lyg jos visos būtų buvusios vienas asmuo. Neretai būdavo sunku suprasti, apie kurią seserį ji rašo, todėl daugelis tokių keistų sakinių skaitytojo sąmonėje kūrė mitinės būtybės įvaizdį – su dešimčia kojų ir penkio-
mis galvomis, gulinčios lovoje ir mintančios greituoju maistu ar kenčiančios prierašių tetų apsilankymus. Dienoraštyje daugiau buvo kalbama apie mergaičių egzistavimą, o ne apie tai, kodėl jos nusižudė. Mums nusibodo skaityti apie tai, ką jos valgė („Pirmadienis, vasario 13. Pasišildėm šaldytą picą“), kuo vilkėjo, kokias spalvas mėgo. Jos visos nepakentė trintos kukurūzų sriubos, o Merė karstydamosi žaidimų aikštelėje nusilaužė dantį ir turėjo danties vainikėlj.

– Aš gi jums sakiau, – perskaitęs apie tai pasakė Kevinas Hedas.

Taip ir išsiaiškinome, kaip jos gyveno, prisiminimus iš tų laikų, kurių nebuvo išgyvenę, įsivaizduodavome Laks, persisvėrusią per laivo kraštą, kad pirmą kartą gyvenime paglostytų banginį, ir sakančią:

– Niekad nemaniau, kad jie taip dvokia.

O Teresė jai atsakė:

– Tai dumbliai jų ūsuose pūva.

Susipažinome su žvaigždėtu dangumi, į kurį mergaitės spoksojo stovyklaudamos prieš kelerius metus, su nuobodžiomis vasaromis, kai jos maklinėdavo tai galiniame, tai priekiniame kieme, tai vėl grįždavo į galinį, ir net su kažkokiu sunkiai apibūdinamu kvapu, kuris sklisdavo iš tualetu lietingais vakarais ir kurį mergaitės vadino kanalizacijos kvapu. Sužinojome, ką jauti, kai pamatai vaikiną be marškinėlių, ir kodėl to jausmo skatinama Laks ant savo trižiedžio segtuvo ir net liemenėlių su kelnaitėmis violetiniu flomasteriu išrašinėjo vardą „Kevinas“. Ir visiškai supratome jos pyktį, kai vieną dieną grįžusi namo ji pamatė, kad ponias Lisbon išmirkė jos apatinius drabužius baliklyje ir išbalino visus „Kevinus“. Sužinojome, kokį skausmą kelia žiemos vėjas, plaikstydamas sijoną, ir kaip paskausta kojas klasėje bandant išlaikyti suglaustus kelius, ir kaip siutino nuobodus šokinėjimas per virvutę, kai berniukai tuo tarpu žaidė beisbolą. Taip ir nesupratome, kodėl mergaitėms buvo taip svarbu suaugti arba kodėl joms atrodė būtina vienai kitą girti, bet kartais, kai kuris nors iš mūsų garsiai perskaitydavo ilgą dienoraščio ištrauką, vargiai įveikdavome norą apsikabinti ar vieni kitiems sakyti, kokie esame gražūs. Jautėme, kokia kančia būti mergeite,

supratome, kodėl jų sąmonė tapdavo tokia aktyvi ir kartu svajinga, ir iš kur jos žinodavo, kaip derinti spalvas. Supratome, kad mergaitės buvo mūsų dvynės, kad visi gyvavome toje pačioje erdvėje lyg gyvūnai visiškais vienodais kailiais ir kad jos apie mus žinojo viską, nors mes apie jas nieko nenutuokėme. Galų gale išsiaiškino me, kad po jų mergaitiška išvaizda slėpėsi moterys, kad jos suprato, kas yra meilė ir net mirtis, o mes joms buvome reikalingi tik tam, kad keltume triukšmą, kuris jas, atrodo, žavėjo.

Skaitydami toliau supratome, kad Sesilija pradėjo tolti nuo seserų ir, tiesą sakant, atsisakė asmeninio pasakojimo tono. Vienaskaitos pirmasis asmuo beveik visiškai išnyko, visai kaip filme, kai kamera atsitraukia tolyn nuo veikėjų, kad po išnykstančių vaizdų sekos parodytų jų namus, gatvę, miestą, šalį ir galiausiai planetą, taip juos ne tik sumenkindama, bet ir visiškai išdildydama iš atminties. Jos ne pagal metus brandi proza pasuko į beasmens temas – reklama apie raudantį indėną, irkluojantį kanoją užterštame upelyje, arba per vakaro žinias praneštas žuvusiųjų kare skaičius. Paskutiniame dienoraščio trečdalyje vyravo dvi besikaitaliojančios nuotakos. Romantiškuose fragmentuose Sesilija grauždavosi dėl mūsų guobų nelaimingos baigties. Ciniškuose pasisakymuose ji teigėdavo, kad tiems medžiams viskas gerai, o jų kirtimas tėra sąmokslas, kuriuo siekiama viską su-

niveliuoti. Tai šen, tai ten netikėtai pasirodydavo užuominų apie šią ir kitas sąmokslo teorijas – iliuminatus, politinių, karinių ir pramoninių jėgų susivienijimą, bet viskas ir teliko užuominomis, lyg visi tie pavadinimai jai tebūtų buvę kokie nors neaiškūs cheminiai teršalai. Po plūdimosi ji be atodairos leisdavosi į poetiškus apmąstymus. Kupletas apie vasarą iš eilėraščio, kurio ji taip ir neužbaigė, mums pasirodė visai mielas:

*Medžiai kaip gyvi dairosi po laukus,
Mano bjaurioji sesuo tąso man plaukus.*

Šis fragmentas dienoraštyje atsirado birželio 26-ąją, praėjus trims dienoms po jos grįžimo iš ligoninės, kai matydavome ją gulinčią ant žolės priekiniame kieme.

*

Apie Sesilijos nuotaiką paskutinę jos gyvenimo dieną žinoma nedaug. Pasak pono Lisbono, atrodė, kad ji buvo visai patenkinta artėjančiu pobūviu. Kai jis nulipo žemyn pasižiūrėti, kaip jam ruošiamasi, pamatė Sesiliją stovinčią ant kėdės ir mėlynais bei raudonais kaspinais rišančią prie lubų balionus.

– Liečiau jai lipti žemyn. Gydytojas sakė, kad jai nereiktėtų laikyti rankų iškėlus virš galvos. Dėl siūlių.